

ANG MGA NAIWAN

Soc Delos Reyes

MGA TAUHAN

Soledad - 61 taong gulang. Pangalan ng anak: Toneng

Analyn - 40 taong gulang. Pangalan ng anak: Buboy

Stella - 26 taong gulang. Pangalan ng asawa: Nel

Taga-panayam¹ - Mga estudyante mula sa isang tanyag na paaralan sa Maynila.

TAGPUAN

Filipinas. Kasalukuyang panahon. Serye ng mga panayam.

Pagbukas ng mga ilaw, makikitang may tatlong upuan sa entablado. Papasok sa entablado ang tatlong tauhan at tatayo sila sa likod ng kani-kanilang upuan.

STELLA: Estrella Villanueva.

ANALYN: Analyn Ortega.

SOLEDAD: Soledad Recio.

---

1 Kung hindi nakatukoy sa teksto, karaniwang hindi naririnig ang mga taga-panayam at nakaposisyon sila sa pwesto ng madla. Subalit, maaaring gumanap bilang taga-panayam ang ibang aktor habang nagaganap ang monologo ng isang tauhan.

Maririnig ang ingay ng isang cafeteria. Magbabago ang eksena, tungo kay Analyn.

ANALYN: Sige na, magmerienda na kayo. Wag na kayo mahiya. Lagi namang sumusobra ang luto nila rito sa cafeteria. (*Patlang*) Wala kayong inaabala. Mangilan-ngilan lang ang dumaraan pagkatapos ng tanghalian. Siesta namin 'to—ay muntik ko nang makalimutan—gusto ninyo ng Coke? Kape? (*May sesenyasan siyang kapwa-serbidora*) Kung maka-Manang naman kayo, ate Analyn na lang. Hindi pa naman ako ganon katanda. (*Bahagyang matatawa*) Sori, medyo kinakabahan lang. (*Aayusin ang pagkakaupo at ihaharap ang katawan tungo sa isang kamera*) Analyn Ortega. 40 taong gulang. Taga-North Fairview. Mag-iisang taon na rin siguro. Noon, halos araw-araw dumarating ang mga reporter. Kahit sa lamay, andon sila. Ang daming tanong, paulit-ulit! Nakakakaba pala ang mga kamera. Parang natutunaw ako sa mga ilaw. Pumutok ang pangalan ng anak ko pagkatapos mabalita e. Mga reporter din ba kayo? (*Patlang, halatang manghibinayang si Analyn sa narinig niyang sagot*) A, estudyante. Sa'n kayo nag-aaral? (*Patlang*) Maganda raw don. No'ng bata si Buboy, sabi niya mag-aaral daw siya ro'n. (*Patlang*) Ay, hindi. Hanggang elementari lang ang anak ako. Dumiretso sa pagtatrabaho. (*Patlang*) Kung ano-ano, kung sa'n-sa'n nagsususuot para makakuha ng pera. Pagtagal, napunta siya sa construction. Hindi malaki ang kita pero may nauuwi kahit papa'no.

TAGA-PANAYAM: Totoo po bang gumamit siya ng droga?

ANALYN: Oo, gumamit siya. Shabu. Salot talaga 'yan dito sa 'min. Ang daming mga batang napapagamit dahil sa hirap ng buhay. (*Patlang*) Hindi ka kasi nagugutom pag gumagamit ka. Tapos 'yong pagod din parang nawawala raw talaga pero kako, isip naman ang kapalit. Salot talaga e. Alam mo naman, banatan talaga ng buto sa construction kaya lahat napapagamit, naimpluwensiyahan lang si Buboy. Mali naman talaga, di ko ipagkakaila 'yon. Sabi ko nga sa kaniya, kasalanan 'yan sa Diyos. Sabi nga sa Bibliya di ba, templo ang katawan, gawa 'yan ng Diyos at dapat alagaan. Pero 'yon, napagamit pa rin si Buboy.

Patlang.

Pero tumigil siya noong tumakbo si Digong. Nag-ayos ng buhay. Gabi-gabi nagdadasal, Sabado't Linggo kung magsimba—tinalo pa 'ko e—pangako. (*Patlang*) Pro-Duterte kasi kami. Naniwala nga kami sa pagbabagong pinangako. Ika nga ni Buboy, kasama raw ng pagboto niya kay Digong ang pagtigil niya sa droga. Idinaan niya sa pagtrabaho, pagkain nang maayos, pagdarasal. Pagkatapos ng eleksiyon, nagpalista pa siya sa barangay. 'Yong parang watchlist ng mga dating gumagamit.

Patlang.

May mga flyer na ipinakalat ang mga tanod. Libreng gamot daw, kawnseling, tapos may pa-zumba pa sa kort. Tuwang-tuwa pa si Buboy no'ng ikinukuwento niya sa 'kin. Inabangan niya 'yon e, gumigising pa siya no'n nang maaga para sabayan 'yong zumba-zumba sa Umagang Kay Ganda. Praktis daw e.

Sumunod naman si Buboy sa lahat ng pinagawa. Siya pa ngang unang nagpalista sa barangay, e. Pagkaanawns na pagkaanawns sa 'min, direktso siya sa barangay. Sinunod niya lahat. Hindi ko alam kung bakit dinamay pa siya ng pulis. (*Patlang*) Wala, walang kaaway 'yon dito. Kuya nga ang turing sa kaniya rito. Taon-taon nagko-coach nga siya sa mga paliga-liga sa barangay. Kahit droga, nililimot niya para sa mga pleyer niya. Do'n siya pinakamasaya.

Magbabago ang eksena, tungo kay Stella.

STELLA (*tungo sa anak na hindi nakikita ng madla*): Jaja! Gawin mo na muna ang homework mo, anak. Dali na. (*Mapapabuntong-hininga*) Sori, 'nak, kailangan ko muna kausapin sina ate at kuya. Hindi puwede, usapang matanda 'to. (*Bahagyang matatawa*) Oo, big girl ka na pero hindi pa puwede, okey? Diyan ka na lang muna kay lola (*tungo sa Nanay na hindi nakikita ng madla*) Nay, sori, puwede po bang samahan ninyo muna si Jaja sa kwarto—

(Patlang)

Papanoorin ni Stella ang pag-alis ng dalawa.

Pasensiya na, ha. Alam ninyo naman, bata. Kulit. (Patlang)
Salamat. Namana niya sa 'kin ang ganda niya. (Bahagyang
matatawa) Magna-nine sa susunod na buwan.

Patlang.

Walang problema. Buti nga nakadayo kayo rito sa Laguna.
Grabe talaga ang trapik 'no? (Patlang) Nakita ko sa Facebook
'yong poster ninyo tapos ... nagbakasakali lang na ano. Salamat
talaga.

Patlang. Ihaharap ni Stella ang kaniyang katawan tungo sa isang kamera.

Estrella Villanueva. Stella. 25 years old po. Taga-Laguna.
September 30 po.

Patlang.

Asawa ko si Nel.

Patlang. Mapapangiti si Stella.

5 years kaming kasal. Dapat, 5 years na. Pero naging kami no'ng
hayskul pa. Nabuntis ako no'ng college, first year kami no'n. Di
na kami nakapagtapos.

Akala ko nga, iiwan niya na'ko. Iyak ako nang iyak no'ng inamin
ko. Alam ninyo kung ano sabi niya sa 'kin? "Pakasal na tayo."
Akala ko ginagago niya 'ko. Sabi lang niya, "Ikaw lang naman ang
gusto kong pakasalan e." Putsa, lalo tuloy akong umiyak. Bwisit
'yon. Hindi muna kami nagpakasal agad kasi pinalaki muna

namin si Jaja. Head weyter siya sa catering para suportahan kami. May iba pa siyang pangarap, pero inuna niya kami. Kaya nagtrabaho siya, kaso minsan ginagabi na ng uwi. Siyempre, ang hirap hindi mag-alala kaya sabi ko magteks siya palagi. Kung gagabihin, habang pauwi, pag malapit na, basta magteks siya.

Sobrang late na no'n. Nakatulog na sa sofa si Jaja kakahintay kaya dinala ko siya sa kuwarto. Nagteks naman sa 'kin si Nel. Pauwi na raw siya. May pasalubong pang keyk. Pero ang tagal niya. Dati, teks siya nang teks kahit bumabiyaha e. Hindi ako mapakali. Inon ko ang TV. Ang tahimik kasi. Tsek ako nang tsek sa selpon ko. Pero hindi pa rin siya nagteteke. Baka naubusan ng bateri. O kaya walang signal. Ang bigat na ng mga mata ko kaso hindi pa rin ako mapakali. Pero, nakaidlip ako. Di ko alam kung kailan. Basta nagising na lang ako— Taga-barangay daw. Tinanong kung ako ba si Stella, kung ako ba ang asawa ni Nel. Opo, asawa ko si Nel. Kasi pauwi na raw siya no'n. Tapos nando'n lang siya sa kabilang barangay. May pulis, may suspek. May suspek na hinahabol. Hindi naman daw si Nel. Pero nando'n siya, no'ng hinahabol 'yong suspek. Tapos natamaan siya ng bala. Tapos tinanong ko kung okey lang ba siya, di raw niya masagot basta sumama na lang daw ako. Gusto ko kasing malaman kung okey lang ba siya. Tinanong ko kung okey lang ba siya. Okey lang ba siya?! Basta ... sumama lang daw ako. E, hindi ko maiwan si Jaja. Walang magbabantay kay Jaja.

Patlang.

Di ko alam kung paano ipapaintindi sa kaniya. Ako mismo, minsan naiisip kong andito pa si Nel. May mga umaga na— alam mo 'yong medyo gising ka pa pero parang nananaginip ka pa rin? Gano'n. Minsan, pagkabangon ko, maiisip kong andito siya. Sa tabi ko. Tapos matatauhan ako.

Magbabago ang eksena, tungo kay Soledad. Maririnig ang ingay ng lungsod.

SOLEDAD (*nagbebenta ng mga tsinelas sa bangketa*): Pipti, pipti! (*makikita ang mga taga-panayam*) Kayo na naman. A, mga estudyante, 'kala ko kasi mga reporter. Galit ako sa mga reporter. O tsinelas, pipti lang yan. Matibay 'yan. E, ano nga 'yong itatanong ninyo? Tungkol sa anak ko? Iyan, magandang klase 'yan, bagay sa paa mo. E mabilis lang ba 'to? (*Ibaharap ang kaniyang katawan tungo sa isang kamera*) E, 'yon ba, 'yong pula? May recording? Aksiyon na? Aksyon. Soledad Recio, 61. Balo na. Taga-Marikina. 'Yong anak ko, tatlo. 'Yong dalawa, nasa kulungan. Ano pa nga ba, e di droga? Matagal na, bago pa maupo si Digong. 'Yong isa ko pang anak, pinatay no'ng September. September 5, 2016? 2016.

Patlang. Sandaling magliligpit ng mga tsinelas si Soledad habang nakikinig.

Si Toneng. Siya kasi ang bunso sa lahat. Siyempre, sunod nang sunod sa mga kuya. Di pa alam ang gagawin niya. Asar talo lagi kasi siya ang bunso. Uuwi, paiyak-iyak. Magpapabunso. Ang gagawin ko, patatahanin ko. Pero mahabang patahan. Kailangan pang kantahan, susmaryosep. Pero a'yon, tigas ng ulo, susunod pa rin sa mga kuya. Tinuruan na siya ng kung ano-ano, pati droga.

Patlang.

Nagtatraysikel siya noon. Maaga pa lang, aalis na 'yon para mamasada. Pagkauwi, mag-aabot ng pera, "Nay, pangbigas. Pang-ulam." Paboritong ulam ... adobo. Kaya ayun, puro toyo ang laman ng utak. Linggo-linggo, tuwing dadalaw kami sa mga kuya niya, papaalala niya lagi, "Nay, magluto ka ng adobo para sa mga kuya."

Patlang.

Gabing-gabi no'n. Wala pa si Toneng sa bahay kasi namamasada pa. Lasing kasi no'ng nakaraang gabi. Ayun, di nagising nang maaga. Sinubukang bumawi. Buong gabi nagtatrabaho. Sabi ng mga drayber, tulog daw siya no'n sa traysikel. Umidlip muna kasi

nga puyat. Dinampot daw bigla ng pulis. ‘Yong kumpare niya, pumunta sa bahay namin no’ng madaling araw. Si Toneng daw, nasa kabilang barangay. May mga reporter tsaka pulis. Sumama ako sa kaniya. Pagkarating ko ... si Toneng nga. Nakahilata sa daan.

Nakita ko siya. Wala akong masabi. Wala akong magawa. Yinakap ko na lang siya nang mahigpit. Parang dati lang noong pinapatahan ko pa siya. Anak. Andito lang ako. Anak, tahan na, andito na si Nanay. H’wag na iyak. H’wag na mag-alala. Andito lang ako, andito ... (*Patlang*) Wala akong nagawa. Ang daming ilaw. Ang daming tao. Kinuha ng pulis ang bangkay niya. Dinumog ako ng mga reporter.

Di naman siya kailangang patayin. Sana itinambak na lang siya sa presinto kasama mga kuya niya. Para makita ko pa siya, kahit kada linggo lang.

ANALYN: Dapat nasa bahay lang siya no’n. Nag-iinuman sila ng barkada niya. Naglalaro ng tong-its. Tapos biglang may tumawag kay Buboy. May mga pulis daw do’n sa bahay ng isa sa mga pleyer niya. Sabi ko nga sa kaniya, “Wag ka nang magpunta ro’n, delikado.” Tumawa lang siya. Wala naman daw mangyayaring masama. Kakausapin lang daw niya.

Patlang.

Ikinuwento na lang sa ‘kin kung ano nangyari. Sinabi ko na ngang delikado e. Ba’t kasi hindi siya nakinig? Nagmamakaawa raw si Buboy sa mga pulis. Susuko naman daw. H’wag daw magpapaputok kasi nga may mga bata sa loob ng bahay. H’wag daw magpa— (*Maririnig ang tunog ng pagputok ng baril. Tatlong beses. Patlang*) ‘Yong una, sa pader ng bahay. Manipis pa naman ‘yon. Buti na lang walang natamaan sa loob. Lumusot daw talaga’yong bala. ‘Yong pangalawa at pangatlo, kay Buboy. Sinangga raw niya ‘yong mga bala. Ang sabi sa ‘min ng pulis, nanlaban daw. Napilitan daw silang magpaputok. Pero hindi, sinangga ni Buboy ang mga bala. Kasi nga, may mga bata sa loob ng bahay.

Patlang.

No'ng kukunin ko na sana si Buboy, hiningan pa nila 'ko ng twenti-payb tawsand. Punerariya, autopsy ... Diyos ko, saan ako pupulot ng twenti-payb tawsand? Isang buwan bago ko siya nakuha. Sila naman 'yong nagpaputok ng baril. Sila naman ang pumatay sa anak ko. Dapat sila ang nagbayad. Dapat nga ako 'yong binigyan nila ng twenti-payb tawsand.

STELLA: Pagkatapos ilibing si Nel, nakitira na kami ni Jaja dito sa Nanay ko. Para makalayo. (*Patlang*) Pero kasi ... no'ng isang linggo, umuwi si Jaja tapos ang dami niyang sugat. Umiiyak kasi pinagkaisahan daw ng mga kaklase niya. Tinawag siyang anak ng adik, paulit-ulit. Anak ng adik. Nakakagalit talaga. E umalis nga kami ng Maynila kasi pinagtsitsimisan nila si Nel. Kesyo adik naman daw talaga'yong asawa ko at binubugbog daw kaming mag-ina. Tapos ngayon, kung kailan nakalayo na kami, makikita ko 'yong anak ko, binu-bully? Sinugod ko talaga ang mga magulang. Ano ba naman yan, bakit di nila pagsabihan 'yong anak nila? (*Patlang*) Oo, nag-sorry. Pero pati ba naman dito, hahabulin kami ng tsismis.

SOLEDAD: E 'di eto, mag-isa na lang. Siyempre, kailangan ko pa rin kumayod para sa dalawa kong anak. Linggo-linggo, bibisitahin ko't dadalhan ko ng adobo. Baka multuhin ako ni Toneng kung makalimutan ko e. (*Bahagyang matatawa*) Napakatahimik kapag mag-isa ka na lang. Lalo na no'ng Pasko at bagong taon. Naki-noche buena na lang ako sa kapitbahay. No'ng bagong taon naman, pinanood ko ang mga paputok. Tapos bumili ako ng isang roman candle. Paborito 'yon ni Toneng e. No'ng bata pa siya, nangangaroling siya para makabili ng roman candle. Masaya naman, kahit papaano.

ANALYN: Dalawang linggo na no'n, di ko pa rin nakukuha ang bangkay niya. Tapos nagpakita siya sa 'kin. Hindi. Hindi ako nagmamalikmata no'n, totoo talaga ang nakita ko. Nando'n siya sa tabi ng mesa, nakaupo, walang sinasabi. Pero habang tumatagal, mas lalong nabubuo 'yong itsura niya, na parang pwede ko na siyang

mahawakan. Suot niya’yong t-shirt niya no’ng gabing binaril siya tapos unti-unti nakukulayan ng dugo ang suot niya. Umiiyak siya. Pero hindi pinapahid’yong luha niya. Hindi kumikibo. Walang sinasabi. Gabi-gabi siyang nagpapakita sa ‘kin, hanggang sa nakuha ko ang bangkay niya. Pero hanggang sa huli, wala akong nasabi sa kaniya.

Patlang. Makikinig ang tatlo, tila pinapakinggan ang parehong tanong mula sa taga-panayam.

STELLA: Hindi.

ANALYN: Hindi.

SOLEDA: Hindi. Kanino naman ako pupunta? Sino kakasuhan ko? Wala raw ebidensiya. Nakita lang daw’yong bangkay niya sa kabilang barangay. Ano pang magagawa ko?

ANALYN: Kahit ano pang sabihin ko, pareho pa rin ang sasabihin nila. Nanlaban daw.

STELLA: Sabi nila, ligaw na bala lang daw. Ayaw nilang amining napagkamalan nila si Nel.

Patlang.

ANALYN: Ipinagdarasal ko na lang siya. Sana tinanggap ng Diyos si Buboy. Namatay naman siyang sinusubukang iligtas ang iba. Sana sapat na’yon. (*Mapapatigil, may kukuning papel mula sa balsa*) Hihingi sana ako ng pabor, baka pwede ninyong mahanap ng paraan na makaabot ‘to kay Digong. Baka kung mabasa niya ‘to, matulungan niya ako. Baka mapakulong’yong mga pulis na pumatay sa anak ko. Pasensiya na, akala ko kasi no’ng una mga reporter kayo. Pero nag-aaral naman kayo sa magandang skul, di ba? Baka may kakilala kayo. O kaya i-post ninyo sa Facebook para mag-viral? Bakasakali lang, wala nang makikinig sa ‘kin. (*Iaabot ang papel*)

SOLEDA: Wala naman akong magagawa. Habang nabubuhay, tuloy lang ang laban. Kailangan pa ako ng dalawa kong anak. Isasa-Diyos

ko na lang ang lahat ng sama ng loob ko. Tatal, wala namang maitutulong dito ang sama ng loob.

STELLA: Nag-promise ako kay Nel na bubuhayin ko ang anak namin. Kaya susubukan kong h'wag mabaón sa sama ng loob. Di ako papayag na mamatay siya nang ganó'n-gano'n na lang. Gusto kong malaman niyang hindi ko siya kakalimutan.

Makakarinig ng voice-over na binibigkas ang mga pangalan ng mga biktima ng EJK. Isa-isang aalis ng entablado ang mga tauhan.

VOICE-OVER: Christopher Dawal. San Juan.

Alyas "Jojo". Caloocan.

Unidentified 4 month old baby. Cebu.

Irene Dacoba. Pasig.

Unidentified casualty. Zamboanga ...

Patuloy ang pagbigkas ng mga pangalan ng mga biktima. Unti-unti itong hibina kasabay ng paglamlam ng ilaw sa entablado, hanggang sa maglaho ang lahat. Wakas.